

Gród na Zawodziu gotowy na przyjęcie zwiedzających

Rezerwat naszej historii

Na turystycznym szlaku

Niech się historycy spierają, gdzie była kolebka pierwszych polskich władców i skąd ród Piastów wyruszył na podbój sąsiednich plemion. Z Ostrowa Lednickiego, Gniezna, Gieczy czy z Kalisza, gdzie we wczesnym średniowieczu w rozlewisku Proсны stał gród warowny. Do naszych czasów zachowały się jego fragmenty, odsłonięte przez archeologów w drugiej połowie XX wieku na kaliskim Zawodziu. 14 czerwca zostanie tam otwarty Rezerwat Archeologiczny, w którym można także zobaczyć zrekonstruowaną bramę wjazdową z mostem, palisadą i ostrokołem i kilka drewnianych chat

Rezerwat Archeologiczny „Kaliski gród Piastów” na Zawodziu powstał na miejscu średniowiecznego grodu założonego w IX-X w. Wzmianka o nim znajduje się w Kronice Galla Anonima, który wspomina bratobójcze walki Bolesława Krzywoustego ze Zbigniewem w roku 1106: „Bolesław (Krzywousty) atoli spiesznie przybył pod Kalisz, a napotkawszy tam na opór garści wiernych Zbigniewowi w kilku dniach ten gród zajął...”

Gród naszym dziedzictwem

Pierwsze wykopaliska na Zawodziu przeprowadził prof. Włodzimierz Demetrykiewicz w 1903 r. Pół wieku później, w latach 1958-1965 prace archeologiczne prowadziła Pracownia Archeologiczna Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN pod kierunkiem Iwony i Krzysztofa Dąbrowskich. W latach 1983-1992 badaniami Kaliskiego Stanowiska Archeologicznego Instytutu Archeologii i Etnologii PAN kierował Tadeusz Baranowski. W 1992 r. na terenie grodziska rozpoczęto prace nad zagospodarowaniem obiektu jako rezerwatu archeologicznego - organizatorzy skansenu na realizację swojego projektu pn. „Gród kaliski” - odbudowa i promocja spuścizny dziedzictwa kulturowego Europy” dostali dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej. W efekcie przeprowadzonych w 2007 r. prac rekonstrukcyjnych zostały odtworzone: brama wejściowa z prowadzącym do niej mostem, wysoką palisadą i ostrokołem. - W ciągu zachowanego do dzisiaj wału obronnego, którego przebieg w poszczególnych fazach rozwoju grodu oznaczono odmienną roślinnością, powstała dwukondygnacyjna drewniana wieża obronna z towarzyszącą jej palisadą, a nieco dalej odtworzono fragment dawnych umocnień obronnych - wyjaśnia Jerzy Splitt, dyrektor Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej. - Zrekonstruowano także fundamenty i wykonaną z piaskowca część przyziemią romańskiej kolegiaty, we wnętrzu której zaznaczony został zarys

średniowiecznych budowniczych - twierdzi inż. Stanisław Walczak. - W trakcie tej realizacji nabieraliśmy coraz większej pokory wobec ludzi, którzy wówczas żyli. Już chociażby na podstawie odkrytych fragmentów wałów obronnych i palisady przy fosie, zachowały się pewne elementy, nawet w tej chwili widoczne w wodzie, łączące bardzo prosto, a jednocześnie bardzo mądrze. Natomiast kamienie fundamentowe były tak precyzyjnie poukładane, że nie sposób wyjąć jeden kamień. Koszt rekonstrukcji grodu wyniósł blisko 6 mln zł, z czego 75 procent pochodziło ze środków unijnych.

Dom komesa

Zanim na Zawodziu powstał gród Piastów - w okresie od VII do VIII w. - istniał tam cmentarz całopalny z grobami kurhanowymi. - Pierwsza ufortyfikowana osada plemienna została założona w tym miejscu w połowie IX wieku - twierdzi dyrektor Splitt. - Wyodrębnił się wtedy, trwający przez kolejne stulecia, podział grodu na dwie części: sakralną i mieszkalną, a właściwie rezydencjalną, bowiem stosunkowo szybko stał się on niemal wyłącznie siedzibą władzy świeckiej i kościelnej. Na początku XI wieku w części sakralnej zbudowany został niewielki, drewniany kościół, a w części mieszkalnej stanął budynek, który z uwagi na znalezienie w nim przedmioty można uznać za siedzibę zamożnego kupca lub ówczesnego miejscowego dostojnika (komesa).

Książę pan

Położenie grodu na skrzyżowaniu ważnych szlaków handlowych i komunikacyjnych przyczyniło się do znacznego rozwoju rzemiosła i handlu na tym terenie. Największy rozwój kaliskiego ośrodka nastąpił pod panowaniem Mieszka III Starego (druga połowa XII w.) - książę ufundował też kościół, o czym wspomina „Kronika Wielkopolska”: „Będąc jeszcze w młodzieńczym wieku założył on (Mieszko Stary) w roku pańskim 1145 i z dóbr swoich dostatecznie wyposażył opactwo w Łądzie, zakonu cystersów. W Kaliszu zaś ufundował i zbudował na cześć św. Pawła kościół. Umieszczono w nim grobowce pochowanego w Kaliszu Mieszka III Starego, zmarłego w 1202 roku i jego syna, księcia kaliskiego Mieszka Młodszego, który zmarł w 1193 roku.” Na przełomie XII i XIII w. znaczenie kaliskiego grodu zaczęło spadać. W 1233 roku został mocno zniszczony w trakcie najazdu wojsk księcia śląskiego Henryka Brodatego, a kres jego istnienia nastąpił w czasie najazdu Krzyżaków w 1331 roku. Uroczyste otwarcie Rezerwatu Archeologicznego na kaliskim Zawodziu nastąpi 14 czerwca z okazji Święta Miasta Kalisza. KLIM

Rekonstrukcje wykonała firma inż. Stanisława Walczaka.

Do grodu prowadził drewniany most.

Odtworzono także fundamenty i wykonaną z piaskowca część przyziemią romańskiej kolegiaty.

pierwszego, drewnianego kościoła kaliskiego. Na terenie grodu postawiono siedem budynków różniących się od siebie wielkością, techniką konstrukcji ścian oraz pokryciem dachów. Odtworzono także grób kurhanowy z czasów plemiennych oraz łodzie dlabanki.

Budowali prosto i mądrze

Rekonstrukcję obiektów grodziska wykonało Przedsiębiorstwo Budowlane WALCZAK z Kalisza. - To nie były obiekty specjalnie skomplikowane, trudne do wykonania, chociaż dzisiaj nie jest łatwo „wejść w skórę” średniowiecznych budowniczych - twierdzi inż. Stanisław Walczak. - W trakcie tej realizacji nabieraliśmy coraz większej pokory wobec ludzi, którzy wówczas żyli. Już chociażby na podstawie odkrytych fragmentów wałów obronnych i palisady przy fosie, zachowały się pewne elementy, nawet w tej chwili widoczne w wodzie, łączące bardzo prosto, a jednocześnie bardzo mądrze. Natomiast kamienie fundamentowe były tak precyzyjnie poukładane, że nie sposób wyjąć jeden kamień. Koszt rekonstrukcji grodu wyniósł blisko 6 mln zł, z czego 75 procent pochodziło ze środków unijnych.

Historię kaliskiego grodu Piastów można poznać także w czasie „Podróży w przeszłość”, organizowanej przez Agencję Artystyczną „Słowiańska”, która oferuje:

- inscenizacje i pokazy historyczne
- żywe lekcje historii
- rejsy spacerowe statkiem słowiańskim po Prośnie (w tym indywidualne rejsy wieczorne z pochodniami oraz rejsy dla zakochanych)
- biesiady słowiańskie (również ze specjalnymi inscenizacjami np. dla grup VIP-owskich)
- scenariusze okolicznościowych imprez historycznych
- prezentacje i prelekcje historyczne.

AA „Słowiańska” prowadzi członkowie staromieszczańskiej kaliskiej rodziny, która na Zawodziu i Starym Mieście zamieszkuje od XVII wieku. Władysław Machowicz - rymarz z zawodu, z zamiłowania historyk - współpracował ze znakomitymi archeologami, którzy prowadzili prace wykopaliskowe na kaliskim Zawodziu: najpierw z Krzysztofem Dąbrowskim, a później z Tadeuszem Baranowskim. W Machowicz wspólnie z synem Mieczysławem pracowali także przy produkcji filmu Jerzego Hoffmana przygotowując prototypy rzędów końskich. Prowadzący agencję stale współpracują z kaliskimi archeologami i muzealnikami - efektem tego jest m.in. zrekonstruowana przez Mieczysława Machowicza łódź słowiańska św. Wojciecha „Calisia”. Od trzech lat pływa ona po Prośnie stanowiąc wyjątkową atrakcję turystyczną.

Informacje o udostępnieniu Rezerwatu Archeologicznego i imprezach plenerowych:
Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej, 62-800 Kalisz, ul. Kościuszki 12
Tel. +48 62 757 16 08, fax +48 757 16 09
e-mail: muzeum@kalisz.info

Agencja Artystyczna „Słowiańska” Mieczysław Machowicz 82-800 Kalisz, ul. Górnośląska 18, tel/fax 062 753 43 29, k. 509 611 272
www.zawodzie.eu
e-mail: info@zawodzie.eu

Na terenie grodu postawiono siedem budynków różniących się od siebie wielkością, techniką konstrukcji ścian oraz pokryciem dachów. Fot. (x5) Mariusz Hermann